

บทที่ 4

การสังคมสงเคราะห์ (Social Work)

คำว่า การสังคมสงเคราะห์ ยังมีคนเป็นจำนวนมากมักเข้าใจกันว่า การสังคมสงเคราะห์ คือ เอาเงินทองข้าวของไปแจกคนจน นั่นเป็นเพียงส่วนเล็กน้อยของการสังคมสงเคราะห์ การสังคมสงเคราะห์ที่แท้จริงจะมีวิธีการ และการให้บริการนอกเหนือไปจากนั้น โดยมีจุดมุ่งหมายในการช่วยเหลือบุคคลผู้ทุกข์ยาก เกือกร้อน ให้เขาสามารถช่วยเหลือตนเองได้และสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข

คงกล่าวข้างต้นแล้วถึงประวัติของการสวัสดิการสังคม ฉะนั้นจึงถือเป็นประวัติของการสังคมสงเคราะห์ด้วย ซึ่งเริ่มมาจากการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความโอบอ้อมอารี ความมีเมตตาของเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน คนที่พอจะมีเงินก็ช่วยเหลือกำนันผู้ที่ยากจนกว่า การสังคมสงเคราะห์เกิดขึ้นครั้งแรกในประเทศอังกฤษ แล้วต่อมาได้มีการสร้างกฎเกณฑ์และธรรมเนียมการให้ความช่วยเหลือ โดยเริ่มในสมัยพระราชินี Elizabeth หลังจากนั้นก็มีวิวัฒนาการมาเรื่อย ๆ และสหรัฐอเมริกาก็ได้รับแบบอย่างนำมาใช้สงเคราะห์ในประเทศต่อมา

ความหมายของการสังคมสงเคราะห์

Herbert Stroup ได้ให้ความหมายของการสังคมสงเคราะห์ว่า "Social Work is the art of bringing various resources to bear an individual, group, and community needs by the application of a scientific method of helping people to help themselves."

การสังคมสงเคราะห์คือ ศิลปะของการนำเอาทรัพยากรมาใช้เพื่อช่วยบรรเทาความต้องการของเอกชน กลุ่มชน และชุมชน โดยการใช้วิธีการตามหลักทางวิทยาศาสตร์ เพื่อช่วยให้คนช่วยเหลือตัวเองได้

Joseph P. Anderson ให้ความหมายของการสังคมสงเคราะห์ไว้ในหนังสือ Social Work Year Book ปี 1974 ว่า "Social Work in terms of its goals, may be described as a professional service rendered to people for the purpose of assisting them, as individuals

or in groups, to attain satisfying relationships and standards of life in accordance with their particular wishes and capacities and in harmony with those of community."

ในความหมายของ Anderson การสังคมสงเคราะห์ ความนัยแห่งจุดหมายปลายทาง อาจกล่าวได้ว่า เป็นอาชีพหนึ่งเกี่ยวกับการให้บริการแก่ประชาชนเพื่อช่วยเหลือเขา ไม่ว่าจะเป็นในฐานะเอกบุคล หรือในฐานะกลุ่มชน ให้ได้รับความพอใจในความสัมพันธ์และมาตรฐานของชีวิตตามความปรารถนาและความสามารถโดยเฉพาะของเขา และเพื่อสอดคล้องกับบุคคลอื่นในชุมชน

ฉะนั้นการสังคมสงเคราะห์ เป็นการทำงานกับผู้มีปัญหา ไม่ว่าจะเป็นปัญหาของแต่ละคนหรือปัญหาของกลุ่ม หรือปัญหาของชุมชน โดยใช้หลักทฤษฎีของการสังคมสงเคราะห์เป็นแนวปฏิบัติ ผู้ที่ปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ คือ นักสังคมสงเคราะห์ และในการทำงานกับผู้มีปัญหา จำเป็นต้องมีการกระตุ้นให้บุคคล กลุ่ม หรือชุมชน มองเห็นปัญหาของตน และพยายามนำเอาความสามารถที่ตนมีอยู่ออกใช้ในการแก้ปัญหาเพื่อให้อยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข

จุดมุ่งหมายของการสังคมสงเคราะห์

การทำงานสังคมสงเคราะห์ มีจุดมุ่งหมายใหญ่ ๆ 4 ประการ คือ

1. การแก้ปัญหา (Problems Solving) และการบรรเทาปัญหา (Relief) โดยการที่นักสังคมสงเคราะห์จะจัดหาทรัพยากรต่าง ๆ (Resources) ทั้งทางธรรมชาติ (Natural Resources) และทางสังคม (Social Resources) ที่มีอยู่ในตัวบุคคล กลุ่ม และชุมชน เข้าช่วย
2. การป้องกัน (Prevention) หรือขจัดอุปสรรคอันเป็นเครื่องกีดขวางความเจริญของมนุษย์ในสังคม โดยนักสังคมสงเคราะห์จะทำงานกับผู้มีปัญหาทั้งในด้านการสุขภาพ อารมณ์ สังคม และจิตใจ
3. การรักษา (Treatment or Services) รวมทั้งการฟื้นฟูสมรรถภาพ (Rehabilitation) และสิ่งบกร่องต่าง ๆ ของผู้มีปัญหาให้ดีขึ้น
4. การส่งเสริมหรือพัฒนา (Promotion or Development) การแสดงออกซึ่งความสามารถของผู้มีปัญหา เพื่อเขาจะได้เป็นที่ยอมรับของสังคม และจะได้ทำหน้าที่ในสังคมได้อย่างสมบูรณ์

วิธีการสังคมสงเคราะห์ (Social Work Methods)

วิธีการทางสังคมสงเคราะห์ที่นักสังคมสงเคราะห์วิชาชีพถือปฏิบัติ แบ่งเป็นประเภทใหญ่ๆ 2 วิธี คือ การให้บริการโดยตรง (Direct Services) ได้แก่ การสังคมสงเคราะห์เฉพาะราย (Social Case Work) การสังคมสงเคราะห์กลุ่มชน (Social group Work) และการจัดระเบียบชุมชนและการพัฒนาชุมชน (Community Organization and Community Development) ส่วนบริการอ้อมอย่างหนึ่งคือ การให้บริการทางอ้อม (Indirect Services) ได้แก่ การสำรวจวิจัยทางสังคมสงเคราะห์ (Social Research) การบริหารงานสวัสดิการสังคม (Social Welfare Administration)

1. การสังคมสงเคราะห์เฉพาะราย (Social Case Work) เป็นสาขางานสังคมสงเคราะห์ที่ใช้กันแพร่หลายในสาขาต่างๆ ของงานสวัสดิภาพสังคม วิธีการของงานสังคมสงเคราะห์เฉพาะรายเป็นวิธีการที่พร้อมจะช่วยแก้ปัญหาสังคมต่างๆ ได้อย่างมาก และได้นำไปใช้ในสถาบันและองค์กรต่างๆ และโรงงานอุตสาหกรรม การสังคมสงเคราะห์เฉพาะรายเป็นการให้ความช่วยเหลือผู้เดือดร้อน (client) แต่ละคน ซึ่งมาขอรับบริการจากองค์กรทางสังคมสงเคราะห์ ผู้มาขอรับบริการอาจมีความเดือดร้อนทางการเงิน มีปัญหาทางสุขภาพอนามัย ปัญหาทางอารมณ์ จิตใจ หรือครอบครัว หรืออื่นๆ ซึ่งเป็นสาเหตุให้เขาไม่สามารถปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองให้อยู่ในสภาพปกติได้ การช่วยเหลือจะผ่านทางนักสังคมสงเคราะห์ โดยร่วมกับผู้เดือดร้อนที่จะใช้ความสามารถของตนเองเป็นหลักสำคัญในการแก้ปัญหาและป้องกันปัญหาของตนเอง

2. การสังคมสงเคราะห์กลุ่มชน (Social group Work) หมายถึง การรวมกลุ่มของผู้มีปัญหา หรือความต้องการที่คล้ายคลึงกัน เพื่อช่วยกันพิจารณาแก้ไขปัญหาและความต้องการของกลุ่ม โดยมุ่งที่จะใช้อิทธิพลของกลุ่ม และกิจกรรมในกลุ่มเข้าแก้ไข ปัญหา ความต้องการและพัฒนาสมาชิกในกลุ่ม (member) นอกจากนั้นยังรวมถึงการจัดกลุ่มเพื่อแสวงหาความรู้ หากความสนุกเพลิดเพลิน และใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ การรวมกลุ่มนี้ยังสามารถช่วยให้สมาชิกแต่ละคนมีลักษณะเป็นที่ยอมรับและปรารถนาในสังคมทั่วไป และเปลี่ยนพฤติกรรมบางอย่างซึ่งไม่เป็นที่พึงปรารถนาของสังคมอีกด้วย

3. การจัดระเบียบชุมชนและการพัฒนาชุมชน (Community Organisation and Community Development) เป็นวิธีการที่ใช้สำหรับแก้ไข ป้องกันปัญหาความเดือดร้อน ซึ่งจะกระทบกระเทือนถึงสวัสดิภาพและความปลอดภัยของชุมชน นักสังคมสงเคราะห์เป็นผู้กระตุ้นให้ชุมชนมองเห็นปัญหา สาเหตุของปัญหา และร่วมกันวางแผนการป้องกันและแก้ไขปัญหา โดยการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน รวมทั้งพยายามสร้างทรัพยากรขึ้นในชุมชน หรือจัดหาทรัพยากรภายนอกชุมชนเข้าไปร่วมเพิ่มเติม เพื่อให้ชุมชนนั้นสามารถป้องกันและแก้ปัญหาชุมชนของตนเองได้

4. การสำรวจวิจัยทางสังคมสงเคราะห์ (Social Research) เป็นวิธีการศึกษาถึงสภาพปัญหาในสังคม ศึกษามาตรการที่ใช้บำบัดปัญหา และกำหนดนโยบาย แผนงาน และโครงการเพื่อแก้ไขปัญหานอกจากนี้ยังรวมถึงวิธีการสำรวจ และการวิจัยการบริการขององค์การทางสังคมสงเคราะห์ เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงแก้ไข และริเริ่มบริการให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

5. การบริหารงานสวัสดิการสังคม (Social Welfare Administration) เป็นวิธีการใช้สำหรับจัดการบริการเพื่อองค์การทางสังคมสงเคราะห์จะได้มีคุณภาพ ปริมาณ และมีประสิทธิภาพงานที่สามารถสนองความต้องการของชุมชนและทันต่อเหตุการณ์ การบริหารงานสวัสดิการสังคม รวมถึงการวางแผนงาน การวางแผนงาน การวางแผนโครงการ เพื่อผู้ปฏิบัติงานในองค์การใช้อย่างมีประสิทธิภาพให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์การ รวมทั้งการประเมินผล การปฏิบัติงานเพื่อการปรับปรุงองค์การและบริการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังกินรวมถึงการจัดบุคคลเข้าทำงานให้เหมาะสมกับตำแหน่งงาน การฝึกอบรมให้ผู้ให้บริการสวัสดิการสังคมให้มีทัศนคติ (Attitude) และทักษะ (Skill) เพียงพอที่จะทำงานกับผู้มีปัญหา และสามารถร่วมงานกับนักวิชาชีพอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพและเต็มความภาคภูมิ การบริหารงานอีกหลักใหญ่ที่การจัดทํานุบุคคล (Man) การจัดงบประมาณ (Money) และการดำเนินงาน (Management) เพื่อผลในด้านการประหยัดเงิน ประหยัดคน และประหยัดเวลา

นักสังคมสงเคราะห์ทุกสาขายึดหลักการปฏิบัติงานในแบบที่ว่าทำงานร่วมกับผู้ที่มีปัญหา (Work with not work for) เพื่อให้ผู้ที่มีปัญหาสามารถช่วยเหลือตนเองได้โดยไม่ต้องอาศัยผู้อื่น (Help them to help themselves)

กระบวนการสังคมสงเคราะห์ (Social Work Process)

การทำงานของนักสังคมสงเคราะห์นั้น จะบรรลุผลสำเร็จหรือไม่ขึ้นกับการพิจารณาขั้นตอนประกอบต่าง ๆ ซึ่งจะกล่าวต่อไป กระบวนการทางสังคมสงเคราะห์แบ่งเป็น 5 ขั้นตอนด้วยกันคือ

1. การศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาความเดือดร้อน (Determine Needs and Problems) เมื่อประชาชนประสบปัญหา และต้องการได้รับการสวัสดิการสังคม เป็นหน้าที่ของนักสังคมสงเคราะห์ที่จะต้องศึกษาหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้มีปัญหา ไม่ว่าจะเป็นปัญหาของแต่ละคน กลุ่ม ชุมชน หรือปัญหาขององค์การสังคมสงเคราะห์ นักสังคมสงเคราะห์จะต้องทำการวิเคราะห์ปัญหา เพื่อหาทางแก้ไขและป้องกันได้อย่างถูกต้อง

2. การตรวจสอบทรัพยากร (Determine Resources) เมื่อนักสังคมสงเคราะห์ทราบปัญหา สาเหตุของปัญหา จนกระทั่งขอให้มีการแก้ไขบำบัด หรือหาทางป้องกันแล้ว นักสังคมสงเคราะห์ก็จะพิจารณาต่อไปว่า ในชุมชนหรือสังคมนั้น ๆ มีองค์การ สถาบันทางสังคม สงเคราะห์อะไรบ้างให้บริการด้านนั้น ๆ อยู่ หากไม่มีองค์การหรือสถาบันให้บริการอยู่ นักสังคมสงเคราะห์ก็จะริเริ่มบริการขึ้นใหม่ โดยอาศัยการติดต่อหาทรัพยากรทางด้านธรรมชาติ และทรัพยากรทางด้านสังคมที่มีอยู่มาารวมกัน เพื่อจะได้แก้ไขป้องกัน หรือบรรเทาความต้องการ และปัญหาที่เกิดขึ้นเหล่านั้นเป็นเรื่องที่นักสังคมสงเคราะห์จะต้องวิเคราะห์และวินิจฉัยทั้งสิ้น

3. การวางแผนทางสังคม (Social Planning) ในการวางแผนนักสังคมสงเคราะห์ระดับหัวหน้างานจะพิจารณาว่า จะควรมีโครงการอะไรบ้างที่เป็นไปได้ และทำอย่างไรจึงจะสามารถถึงให้ผู้มีปัญหาเข้ามีส่วนร่วมดำเนินการได้ เพราะนักสังคมสงเคราะห์ยึดหลักในการให้ความช่วยเหลือผู้มารับบริการว่า ต้องให้เขามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของเขาด้วย การวางแผนโครงการจะจัดลำดับความจำเป็นก่อนหลังกำหนดเป็นแผนงานระยะสั้นและระยะยาว ตลอดจนทำให้สังคมยอมรับและร่วมกิจกรรมปฏิบัติการอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อบรรเทาหรือขจัด หรือหาทางป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาขึ้น ในบางครั้งอาจจำเป็นต้องมีการติดต่อประสานงานกับนักวิชาชีพอื่น ๆ เช่น นักพัฒนา นักกฎหมาย นักวางแผน แพทย์พยาบาล นักจิตวิทยา เป็นต้น ในการวางแผนนี้จะต้องมีการประเมินผลเป็นระยะ ๆ เพื่อปรับปรุงให้มีทางปฏิบัติได้อย่างสะดวกและเกิดประสิทธิภาพให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

4. การดำเนินงานตามแผน (Implementation) คือ การดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้ ซึ่งเป็นหน้าที่ของนักสังคมสงเคราะห์ระดับผู้ให้บริการ ปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแผนร่วมกับผู้ขอรับบริการ ถ้าพบข้อบกพร่องหรือมีอุปสรรคอย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้น จะต้องมีการประชุมปรึกษาหารือกัน เพื่อเลือกหาทางปฏิบัติให้ถูกต้องเหมาะสม ในการดำเนินงานตามแผนนี้ ควรได้มีการประเมินผลเช่นกัน เพื่อจะได้มีการปรับปรุงและตรวจสอบแผนการปฏิบัติงาน งานจะได้คล่องตัวเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ

5. การประเมินผลงาน (Evaluation) ขั้นตอนประการสุดท้ายหลังจากที่นักสังคมสงเคราะห์นำแผนงานไปปฏิบัติเสร็จแล้ว จะต้องมีการประเมินผลทั้งหมดเพื่อตรวจสอบว่า การดำเนินงานตามแผนได้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์หรือไม่เพียงใด หากไม่บรรลุผลเพราะอุปสรรคอะไร จะมีทางแก้ไขป้องกันจุดอ่อนหรืออุปสรรคนั้นได้อย่างไร อาจสรุปเป็นข้อเสนอแนะและวิธีแก้ไข เพื่อเป็นประโยชน์ในการวางแผนงานใหม่ในโอกาสต่อไป ให้มีประสิทธิภาพและความถูกต้องสมบูรณ์ของงานสังคมสงเคราะห์นั่นเอง

ขั้นตอนทั้ง 5 ประการนี้ จะเอื้ออำนวยให้นักสังคมสงเคราะห์ทำงานได้อย่างมั่นใจและแน่ใจในความสามารถของตน แต่อย่างไรก็ดี ยังมีส่วนประกอบอีกมากมายหลายอย่างที่จะส่งเสริมสนับสนุนให้นักสังคมสงเคราะห์ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพสูง เช่น การมีความกตัญญูสร้างสรรการบำรุงขวัญ สวัสดิการที่ดี การยอมรับและการเข้าใจของผู้บังคับบัญชา ความสะดวกและความคล่องตัวที่องค์การจะจัดให้ได้ เป็นต้น นักสังคมสงเคราะห์จะเป็นตัวแทนที่ทำหน้าที่ให้เกิดการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีงามแก่สังคม

วิชาชีพสังคมสงเคราะห์ (Professional Social work)

การสังคมสงเคราะห์ ถือเป็นวิชาชีพอย่างหนึ่ง เพราะประกอบด้วย

1. ความรู้ (Body of knowledge) ผู้ที่จะประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ต้องมีความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ และต้องใช้ความรู้จากศาสตร์สาขาต่าง ๆ มาประกอบการทำงานด้วย เช่น ความรู้ทางจิตวิทยา สังคมวิทยา กฎหมาย เป็นต้น

2. สมาคมวิชาชีพ (Professional Association) มีสถาบันวิชาชีพรับรอง เพื่อความก้าวหน้า และสามารถยกระดับวิชาชีพให้ดียิ่งขึ้น เพิ่มพูนความรู้ทางด้านวิชาการ และการทำงาน เพื่องานนั้นจะได้บังเกิดผลดีแก่ประชาชนผู้มาขอรับบริการ หรือผู้มีปัญหา

3. **ทัศนคติ (Attitude)** นักสังคมสงเคราะห์ต้องมีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพของตนเอง สามารถใช้ความรู้ ความสามารถไปปฏิบัติงานกับผู้อยู่รับบริการโดยไม่จำกัดเพศ วัย เชื้อชาติ วรรณะ ทัศนคติที่ว่ามีได้แก่มีค่านิยม (Value) ทางสังคมสงเคราะห์ เช่น เข้าใจคุณค่าของมนุษย์ เคารพในสิทธิเสรีภาพของบุคคล มีทัศนคติในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้อยู่รับบริการ เป็นต้น

4. **ทักษะ (Skill)** สามารถนำเอาความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานอย่างได้ผล สามารถถ่ายทอดการเรียนรู้และการปฏิบัติงานต่อ ๆ กันไปได้ ซึ่งอาจมีการถ่ายทอดโดยการให้คำแนะนำหรือให้คำปรึกษาหารือ

5. **การมอบหมายงาน (Job Assignment)** การทำงานสังคมสงเคราะห์จะมีการคัดเลือกบุคคลตามความถนัดของงาน การทำงานมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบตามสายงาน เป็นต้น

6. **จรรยาบรรณ (Code of Ethics)** ผู้ปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ มีสิ่งที่พึงยึดถือในการปฏิบัติงาน เพื่องานจะได้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ของวิชาชีพ

7. **วิธีการ (Method)** ได้แก่วิธีการทำงานกับบุคคล กลุ่ม หรือชุมชน วิธีการสร้างความสัมพันธ์กับมนุษย์ วัยและระดับต่าง ๆ และวิธีการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เป็นต้น

นักสังคมสงเคราะห์วิชาชีพ จึงหมายถึง ผู้ปฏิบัติงานในการให้การสงเคราะห์แก่บุคคล กลุ่ม และชุมชน อย่างมีหลักการ มีวิธีการ และด้วยความเข้าใจในธรรมชาติของมนุษย์ อิทธิพลของสภาพแวดล้อมที่มีต่อความรู้สึกนึกคิด และการแสดงออกของมนุษย์ สามารถปฏิบัติตามความรู้ที่ได้เรียนมา ประกอบกับทักษะที่เหมาะสม

ค่านิยมของงานสังคมสงเคราะห์

Dr. Robin M. Williams ให้คำจำกัดความว่า “ค่านิยม” หมายถึง แนวคิดเกี่ยวกับสถานะอันเป็นที่ต้องการ ซึ่งนำมาใช้ประโยชน์ได้ ในฐานะเป็นมาตรการในการเลือกสรรหรือดีหรือเป็นความถูกต้อง สรุปก็คือ ค่านิยม เป็นมาตรการหรือมาตรฐานซึ่งได้เลือกสรรแล้วจากบรรดาทางเลือกของการกระทำหลาย ๆ อย่าง ค่านิยมเป็นความคิดและความเชื่อที่ผูกพันกันกับวัฒนธรรม อันเป็นแนวทางแก่คนในการเลือกวิถีทางดำเนินชีวิตของบุคคล

ค่านิยมในงานสังคมสงเคราะห์ได้แก่

1. มนุษย์ย่อมมีเกียรติ ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์แฝงอยู่ในตัวเอง ซึ่งถือว่าเป็นค่านิยมอันสูงสุดของมนุษย์และเกี่ยวกับความกตัญญูที่ รวมทั้งความสมบูรณ์พูนสุขของกลุ่มชน
2. ความเจริญก้าวหน้าและพัฒนาการของบุคคลกับของสังคมย่อมเกี่ยวกันกับความมั่นคงปลอดภัยของบุคคลและสังคม
3. มนุษย์ย่อมมีความสามารถทั้งทางกาย จิตใจ อารมณ์ สติปัญญาและสังคม ซึ่งแตกต่างไปตามกรรมพันธุ์ สิ่งแวดล้อมและโอกาสในการที่จะแสดงความสามารถออกมา เพราะฉะนั้นไม่ว่าบุคคลจะเป็นคนอย่างไร ไม่ว่าเขาจะพิการทุพพลภาพ ยากจนหรือร่ำรวย หรือมีพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่ยอมรับของสังคมก็ตาม บุคคลนั้นยังคงมีความสามารถในตัวของเขาเอง นอกจากนี้บุคคลย่อมมีความสามารถในการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงได้
4. มนุษย์ย่อมมีแรงกระตุ้นภายในตนเอง ซึ่งก่อให้เกิดเขาตระหนักถึงความสามารถของเขาเอง
5. มนุษย์ย่อมมีสิทธิในการแสวงหาวิธีการที่เหมาะสมในอันที่จะก่อให้เกิดการตระหนักถึงความสามารถของตนเอง
6. มนุษย์ย่อมมีความต้องการพื้นฐานต่ำๆ เป็นต้นว่าความต้องการทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม รวมทั้งมีความต้องการโอกาสที่จะพัฒนาความสามารถของตนเองซึ่งจะต้องเป็นไปโดยกลมกลืนกันทุกด้าน นอกจากนี้ยังมีความต้องการโอกาสในการประสบผลสำเร็จสำหรับตนเอง และโอกาสให้ความต้องการพื้นฐานต่ำๆ ของเราได้รับการตอบสนองด้วยความพอใจ ในความต้องการเบื้องต้น อันจำเป็นแก่ชีวิต โดยปราศจากการขัดขวางใด ๆ
7. การกระทำหน้าที่ในสังคมของมนุษย์ เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นต่อการที่มนุษย์ดำรงเพื่อให้ได้บรรลุผลสำเร็จสำหรับตนเอง
8. บุคคลแต่ละคนถือเป็นสิ่งควรคำนึงขั้นต้นของสังคม และสังคมย่อมมีความผูกพันต่อการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้แก่บุคคล เพื่อให้บุคคลได้รับความพอใจในผลสำเร็จสำหรับตนเอง
9. บริการสังคมต่าง ๆ ย่อมช่วยเพิ่มพูนการกระทำหน้าที่ในสังคมของบุคคล ทั้งนี้ องค์การสังคมทั้งหลาย ต้องสนับสนุนความสามารถของบุคคลเพื่อให้บุคคลประสบความสำเร็จสำหรับตัวของตัวเอง

10. สังคมย่อมมีสิทธิในการช่วยเพิ่มพูนให้สมาชิกแต่ละคนของสังคม มีส่วนร่วมทำประโยชน์ให้แก่ชุมชน

11. บุคคลแต่ละคนในฐานะที่เป็นสมาชิกคนหนึ่งของสังคม ย่อมมีข้อผูกพันต่อสังคม ในอันที่จะแสวงหาความสำเร็จสำหรับตนเอง ซึ่งก็ย่อมมีผลต่อการเจริญก้าวหน้าของส่วนรวมด้วย

12. ครอบครัวยุคใหม่เป็นหน่วยสังคมเบื้องต้นที่สำคัญที่สุดของมนุษย์

13. มีความเชื่อว่า ทุกคนมีคุณค่าและเกียรติภูมิเท่าเทียมกัน (Belief in individual work and dignity)

14. มีใจเมตตาการุณา (Compassion for people)

15. ยอมรับนับถือความคิดเห็นของผู้อื่น แม้ว่าจะแตกต่างไปจากความคิดเห็นของตน (Respect for difference of opinion)

16. มีความผูกพันต่อหน้าที่และพร้อมที่จะช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์อยู่เสมอ (Commitment to service)

17. มีความเชื่อว่า ทุกคนมีสิทธิที่จะจัดการดำเนินชีวิตตนเองได้ ในเมื่อการกระทำนั้นไม่ขัดกับสิทธิของผู้อื่น (Belief in the right of self-determination)

18. ยอมรับว่าตนมีพันธะ ความรับผิดชอบที่จะต้องเข้าร่วมในการพัฒนาสังคม ฉะนั้น ค่านิยมในงานสังคมสงเคราะห์ ก็คือ แบบแผนของพฤติกรรมในการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ อันเป็นที่ยอมรับว่าถูกต้องดีงาม พึงยึดถือและพึงต้องการสำหรับวิชาชีพสังคมสงเคราะห์

ปรัชญาเกี่ยวกับงานสังคมสงเคราะห์

จุดมุ่งหมายสำคัญของงานสังคมสงเคราะห์ คือ ช่วยให้เราช่วยตัวเองได้ เชื่อในสาระสำคัญของงานสังคมสงเคราะห์ที่ว่าให้โอกาสแก่บุคคลได้ทำทุกสิ่งทุกอย่างด้วยตัวของเขาเองมากที่สุด ปรัชญาความเชื่อต่าง ๆ พอจะแยกออกได้ดังนี้

1. ความสำคัญของการเป็นตัวของตัวเอง ในการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคลและการตัดสินใจด้วยตนเองนั้น ควรจะเป็นของคู่ไปกับชีวิตมนุษย์ ความเชื่อนี้ย่อมควบคู่ไปกับความสำนึกในคุณค่าของความเป็นมนุษย์ ในงานสังคมสงเคราะห์ มนุษย์ทุกคนย่อมมีคุณค่าศักดิ์ศรีและความสามารถที่จะทำอะไรเพื่อตัวของเขาเอง เขาอาจจะได้รับการช่วยเหลือให้ได้มีการตัดสินใจ แต่

การตัดสินใจนั้นจะต้องเป็นของเขาเอง ซึ่งจะเป็นทางที่ดีที่สุดในการตัดสินใจดำเนินชีวิตของมนุษย์

2. การให้ความช่วยเหลือจะต้องเริ่มจากความเป็นอยู่ในปัจจุบันของแต่ละคน แต่ละกลุ่ม แต่ละชุมชน ต้องยอมรับว่าทัศนคติของแต่ละคนนั้นไม่เหมือนกัน บ้างก็เปลี่ยนแปลงง่าย บ้างก็เปลี่ยนแปลงยาก

3. ความเข้าใจสถานการณ์ของแต่ละคน กลุ่มชน และชุมชนเป็นสิ่งสำคัญเพื่อจะหาต้นเหตุของปัญหา

4. บุคคลแต่ละคนย่อมมีความแตกต่างกัน

5. มีความรู้ในการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ งานสังคมสงเคราะห์เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์อยู่ตลอดเวลา ฉะนั้นนักสังคมสงเคราะห์จำต้องเรียนรู้เกี่ยวกับมนุษย์, ความรู้เกี่ยวกับสังคม, ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการช่วยเหลือ

ความรู้เกี่ยวกับมนุษย์ นักสังคมสงเคราะห์จะต้องเข้าใจว่าพฤติกรรมของมนุษย์เรานั้นแสดงออกมาทางใดบ้าง มีความประพฤติและกลไกอย่างไร เลียนแบบหรือเปลี่ยนแปลงได้อย่างไร อะไรคือความต้องการของมนุษย์ การเจริญเติบโตทางร่างกายและจิตใจ

ความรู้เกี่ยวกับสังคม จะต้องเรียนรู้สภาพแท้จริงของท้องถิ่น จารีตประเพณี สภาพสิ่งแวดล้อม สังคม เศรษฐกิจ เป็นต้น

ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการช่วยเหลือ คือ ช่วยให้เขาช่วยตัวเองได้ตามขั้นตอนของงานสังคมสงเคราะห์

การสังคมสงเคราะห์เฉพาะราย (Social Case Work)

งานสังคมสงเคราะห์เฉพาะราย เป็นงานที่ให้ความสนใจในการให้ความช่วยเหลือบุคคลแต่ละคนเป็นหลักเบื้องต้น เพื่อให้บุคคลของเขาได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ และสามารถจะจัดและปรับตัวเองให้ดำรงอยู่ได้โดยปกติสุข

องค์ประกอบของงานสังคมสงเคราะห์เฉพาะราย

งานสังคมสงเคราะห์เฉพาะรายที่สมบูรณ์นั้นจะประกอบด้วย องค์ประกอบ 4 ประการ คือ

1. บุคคล (Person) หมายถึงผู้ที่ประสบปัญหา (client) ก่อนอื่นนักสังคมสงเคราะห์

จะต้องเข้าใจว่า เขาเหล่านั้นประสบปัญหาต่าง ๆ อันเกิดจากตัวของเขาเอง หรือจากสิ่งแวดล้อมภายนอกประกอบกันทั้งสองอย่าง จนไม่สามารถแก้ไขด้วยตนเองได้ การดำเนินชีวิตของบุคคลมีวัตถุประสงค์และความหมายเหมือนกัน คือ เพิ่มพูนความพอใจในชีวิต, หลีกเลียง แก้ไขความไม่สมหวัง, รักษาความสมดุลในชีวิตความเป็นอยู่ ในระยะแรกของการมีชีวิต มนุษย์ต้องการเพียงความเจริญเติบโตทางร่างกายและความปลอดภัย แต่เมื่อโตขึ้นก็ต้องสนองความต้องการของอารมณ์ จิตใจ นอกเหนือไปจากความหิวของร่างกาย ความปลอดภัยในรูปของการได้มาซึ่งเงิน ความรัก ความมั่นคงทางการงาน ซึ่งความสนใจนี้จะมากขึ้นอยู่กับความแตกต่างของบุคคล และภาวะแวดล้อม จะแสดงออกมาในรูปของความคิด ความรู้สึก และประพฤติกรรม เพื่อให้ได้ในสิ่งที่ตนต้องการหรือเป็นที่พอใจ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นส่วนที่ก่อให้เกิดปัญหาเมื่อไม่ได้มา บุคคลผู้มีปัญหาเหล่านี้จำเป็นต้องอาศัยความช่วยเหลือจากนักสังคมสงเคราะห์เข้าช่วยแก้ไขหรือบรรเทาปัญหา

2. ปัญหา (Problem) ปัญหาในงานสังคมสงเคราะห์เฉพาะราย หมายถึงสิ่งต่าง ๆ ที่ทำให้ผู้ได้รับเกิดความทุกข์ร้อนไม่สบายใจ ปัญหาอาจเกิดขึ้นได้หลายกรณี อาจเกิดจากตัวของเขาเอง หรือเกิดจากสิ่งแวดล้อมภายนอก หรืออาจเกิดจากฐานะทางเศรษฐกิจ หรือขาดสิ่งจำเป็นในชีวิต หรือหลายอย่างประกอบกัน มีผลกระทบกระเทือนต่อการดำเนินชีวิต ไม่สามารถแก้ไขให้ปกติได้ ผู้ประสบปัญหาอาจจะเห็นปัญหาอย่างชัดแจ้ง แต่เขาไม่พร้อมหรือไม่มีความสามารถจึงต้องมาขอความช่วยเหลือจากนักสังคมสงเคราะห์ เรื่องปัญหานี้ นักสังคมสงเคราะห์ควรระวังที่จะมองปัญหาผิดไปโดยไปสนใจกับอารมณ์กระวนกระวายของผู้มีปัญหามากไปจนมองไม่เห็นประเด็นสำคัญของปัญหา

3. สถานที่ (Place) สถานที่ในทางสังคมสงเคราะห์เฉพาะรายหมายถึงสถานสงเคราะห์ (Agency) ต่าง ๆ ซึ่งจัดขึ้นเพื่อให้ความช่วยเหลือบุคคลแต่ละคนที่มีปัญหา อาจจะเป็นการช่วยเหลือทางก้นวักดู การช่วยเหลือในการเปลี่ยนแปลงภาวะความเป็นอยู่ ช่วยเหลือทางก้นจิตวิทยา เป็นต้น สถานสงเคราะห์ย่อมมีทั้งของรัฐบาลและเอกชน แต่ละแห่งย่อมมีนโยบาย โครงการและหลักเกณฑ์ ตลอดจนขอบเขตของการช่วยเหลือ นักสังคมสงเคราะห์เป็นตัวแทนของสถานสงเคราะห์ในการดำเนินงานให้บริการเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของสถานสงเคราะห์นั้น ๆ

4. กระบวนการ (Process) กระบวนการในทางสังคมสงเคราะห์เฉพาะราย หมายถึง กระบวนการในการแก้ปัญหา (Problem Solving) คนทุกคนเกิดมาจะต้องประสบปัญหาไม่มากนัก ในชีวิตประจำวัน ปกติกระบวนการดำเนินชีวิตของมนุษย์มักจะแก้ไขตัวมันเองตลอดเวลา คนที่เราเห็นว่าเป็นสุขนั้น หมายถึงกระบวนการใช้ชีวิตประจำวัน พร้อมกับกระบวนการแก้ปัญหาทำงาน สมดุลย์กันมาโดยตลอด ปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นมีผลเหมือนลูกโซ่ ฉะนั้นการแก้ปัญหาจึงต้องทำ เป็นกระบวนการ ส่วนประกอบที่สำคัญของกระบวนการแก้ปัญหา คือ นักสังคมสงเคราะห์ เนื่องจากการให้ความช่วยเหลือที่ถูกต้องและได้ผลจริงจึงจำเป็นต้องอาศัยความรู้ ความเข้าใจ และความชำนาญ ชำนาญ นักสังคมสงเคราะห์อาชีพเท่านั้นจะเป็นผู้ดำเนินงาน กระบวนการนี้จะประกอบด้วยการติดต่อและการกระทำต่อเนื่องกันโดยอาศัยมนุษยสัมพันธ์ นักสังคมสงเคราะห์จะต้องทราบข้อเท็จจริงและธรรมชาติของปัญหา มีความรู้เกี่ยวกับสถานสงเคราะห์ วิธีการทางสังคมสงเคราะห์ เฉพาะรายจะถูกนำมาใช้เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจ สามารถวิเคราะห์และวางแผนให้การแก้ไขที่เป็น ประโยชน์ต่อผู้มีปัญหาต่อไป

หลักในการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์

1. หลักของการยอมรับ (Principle of Acceptance) ในฐานะที่เป็นนักสังคมสงเคราะห์ จะต้องเข้าใจและยอมรับ (client) ในฐานะที่เขาเป็นเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ไม่ว่าจะยากจน พิการ ขลย การยอมรับในที่นี้หมายถึงการยอมรับในท่าที และความรู้สึกที่เขาแสดงออกไม่ได้หมายความว่า ยอมรับพฤติกรรมที่ต่อต้านสังคมของเขา แต่ยอมรับในปัญหาที่เขาเผชิญด้วย

2. หลักของการติดต่อสัมพันธ์ (Principle of Communication) หมายถึงหลักในการที่จะติดต่อ สื่อสารให้เข้าใจซึ่งกันและกันระหว่างนักสังคมสงเคราะห์และผู้มีปัญหา เพราะฉะนั้นนักสังคมสงเคราะห์จะรู้ปัญหาได้ ก็ต้องพูดจาติดต่อกันเป็นขั้นแรก นักสังคมสงเคราะห์ต้องมีศิลปะการพูดชักจูง สร้างความไว้วางใจให้ผู้มีปัญหาเล่าเรื่องราวละเอียดปัญหาของเขา แล้วจึงจับประเด็นโดยการสนทนา, เยี่ยมบ้าน

3. หลักของความเป็นตัวเอง (Principle of Individualization) นักสังคมสงเคราะห์ ต้องยอมรับว่าบุคคลแต่ละคน ซึ่งในที่นี้เป็นถึงตัวผู้มีปัญหานั้นไม่เหมือนกัน ฉะนั้นนักสังคมสงเคราะห์ต้องยึดหลักที่ว่ามนุษย์ทุกคนมีลักษณะเฉพาะตัว ในลักษณะท่าทาง, อุปนิสัย, ความสามารถ, ความเป็นอยู่, ความรู้สึกทางจิตใจ, ความแตกต่างเหล่านี้เกิดมาจากรมพันธุ์ สิ่งแวดล้อม และประสบการณ์ในชีวิตของแต่ละคน เมื่อนักสังคมสงเคราะห์ยึดหลักนี้แล้วจะก่อให้เกิด ความสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน ผู้มีปัญหาจะรู้สึกเป็นกันเองและมั่นใจในตัวของนักสังคม-

สงเคราะห์ยิ่งขึ้น พร้อมกันนั้นยังต้องพิจารณาด้วยว่าผู้มีปัญหาหลักในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม (Modes of Adaptation) ในแบบไหน ตามปกติบุคคลจะมีการปรับตัว 2 แบบ คือ แบบมีปัญหาแล้วสู้ (Fight) และปัญหาแล้วหนี (Flight)

4. หลักของการมีส่วนร่วม (Principle of Participation) หมายถึงความร่วมมือของผู้มีปัญหา นักสังคมสงเคราะห์จะต้องกระตุ้นให้ผู้มีปัญหาเข้าร่วมในกระบวนการแก้ไขปัญหาของตน ไม่ใช่พึ่งนักสังคมสงเคราะห์ฝ่ายเดียว เพราะถ้าช่วยเหลือผู้มีปัญหาตลอดเวลา ท่อไปก็จะกลายเป็นคนต้องพึ่งคนอื่นเสมอ พอแก้ปัญหาไม่ได้ก็อาจจะกลายเป็นแบบมีปัญหาแล้วหนี (Flight)

5. หลักของการเก็บรักษาความลับ (Principle of Confidentiality) เรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวกับปัญหาของ client นักสังคมสงเคราะห์ต้องเก็บรักษาไว้เป็นความลับ แต่จะเปิดเผยได้กับคนที่จะต้องเข้ามาทำงานเกี่ยวข้องในการช่วยเหลือ เช่น เล่าในที่ประชุมของสถานสงเคราะห์ เป็นต้น

6. หลักของการให้ผู้มีปัญหาตัดสินใจเอง (Principle of Self Determination) ในการแก้ปัญหาใดๆ ควรให้ผู้มีปัญหาตัดสินใจด้วยตัวเอง นักสังคมสงเคราะห์เป็นเพียงผู้ชี้ทางหรือแนะนำพร้อมทั้งให้กำลังใจผู้มีปัญหา ช่วยให้เขาได้มีการตัดสินใจ เว้นแต่ว่าในกรณีที่ผู้ปัญหายังอายุน้อยเกินไปที่จะตัดสินใจด้วยตนเอง - หรือเป็นโรคจิต, โรคประสาท, ปัญญาอ่อน ในกรณีเช่นนั้นนักสังคมสงเคราะห์ควรเป็นผู้ที่ตัดสินใจให้

7. หลักของการตระหนักในตัวเอง (Principle of Self-awareness) คือนักสังคมสงเคราะห์จะต้องตระหนักถึงตนเองเวลาติดต่อกับผู้มีความสัมพันธ์ระหว่างผู้มีปัญหา และนักสังคมสงเคราะห์มี 2 อย่างคือ ความสัมพันธ์ในอาชีพการงาน (Professional Relationship) และความสัมพันธ์ส่วนตัว (Personal Relationship) สังคมสงเคราะห์ไม่ควรเอาความสัมพันธ์ส่วนตัวไปใช้กับผู้มีปัญหา แต่ต้องระลึกอยู่เสมอว่า นักสังคมสงเคราะห์คือ ตัวแทนให้การช่วยเหลือของสถานสงเคราะห์

วิธีการของงานสังคมสงเคราะห์เฉพาะราย

1. การหาข้อเท็จจริง (Fact-Finding) เป็นงานขั้นแรกที่นักสังคมสงเคราะห์จะต้องทำในการแก้ปัญหา พยายามเลือกข้อมูลให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ หรือที่เรียกว่า "Case Study" เป็นขั้นที่ทำความเข้าใจปัญหาโดยการศึกษาผู้มีปัญหา ข้อเท็จจริงของปัญหา มีทั้งข้อเท็จจริงที่สามารถมองเห็นได้ (Objective facts) เช่น การว่างงาน ปัญหาเศรษฐกิจ เป็นต้น และข้อเท็จจริงที่ไม่สามารถจะมองเห็นได้ (Subjective facts) เช่นความรู้สึกนึกคิด และอารมณ์ เป็นต้น

การที่นักสังคมสงเคราะห์จะค้นหาข้อเท็จจริงดังกล่าวได้นั้นจะต้องอาศัยวิธีดังต่อไปนี้

1.1 การรับเรื่องราวจากผู้มีปัญหา(Intake) นักสังคมสงเคราะห์เฉพาะรายจะพิจารณาว่า ปัญหาที่ผู้ร่อนนำมาอยู่นั้นอยู่ในระเบียบและนโยบายของสถานสงเคราะห์ที่จะช่วยได้หรือไม่ อธิบายให้ผู้มีปัญหาเข้าใจว่า การที่ต้องการทราบเรื่องราวของเขาก็เพื่อเข้าใจปัญหา นักสังคมสงเคราะห์ควรจะอธิบายขอบเขต และวิธีการของสถานสงเคราะห์ชั้น intake นี้จะรวมถึงการสังเกต (Observation) ปฏิกริยาของผู้มีปัญหา สังเกตว่าเขาพร้อมจะใช้บริการหรือการช่วยเหลือเพียงใด

1.2 การสัมภาษณ์ (Interviewing) เป็นการพบปะกันระหว่างนักสังคมและผู้ที่มีปัญหาในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ฉะนั้นต้องพยายามหาความจริงให้มากที่สุดจากผู้มีปัญหา โดยการตั้งคำถามและพิจารณาจากพฤติกรรมและบุคลิกของผู้มีปัญหา นักสังคมสงเคราะห์ต้องเข้าใจเสมอว่าผู้ปัญหายังยากย่อมมีความกังวลใจจนอาจจะไม่สามารถระบายออกมาเป็นคำพูดได้ถูกต้อง นักสังคมสงเคราะห์จะต้องปลุกปลอบใจ ส่งเสริมให้เขามีกำลังใจ หรือต้องรับฟังเหตุการณ์ด้วยความเห็นอกเห็นใจ สิ่งเหล่านี้จะเป็นกำลังใจให้ผู้มีปัญหาได้รู้สึกและคิดได้ว่า เขาควรจะจัดการอย่างไร กับปัญหาของเขา การสัมภาษณ์นี้ นักสังคมสงเคราะห์ต้องคำนึงถึงบุคคลผู้มีปัญหา โดยเอาใจเขามาใส่ใจเรา นึกถึงปัญหาโดยพยายามจับประเด็นให้ได้ นึกถึงสถานสงเคราะห์ที่นักสังคมสงเคราะห์เป็นตัวแทน โดยต้องไม่ลืมว่าตนไม่ได้เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือเอง แต่เป็นสถานสงเคราะห์ต่างหาก ฉะนั้นไม่ควรจะมีความสัมพันธ์ส่วนตัวกับผู้มีปัญหา นึกถึงขั้นตอนในการซักถาม โดยจัดลำดับคำถามไว้ล่วงหน้า ศิลปะในการสัมภาษณ์นั้นจะต้องสร้างบรรยากาศความเป็นกันเองให้เกิดขึ้น ผู้ถามจะต้องแสดงความเป็นมิตร ไม่มีอคติ สุภาพ ไม่เรียบหรือพูดมากเกินไป บรรยากาศเป็นกันเอง จะช่วยให้ผู้มีปัญหาพูดได้อย่างเปิดเผย

1.3 การเยี่ยมบ้าน (Home Visit) คือ การที่นักสังคมสงเคราะห์ไปเยี่ยมผู้มาขอความช่วยเหลือที่บ้านเพื่อค้นหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติม โดยศึกษาจากสภาพความเป็นอยู่และความเป็นไปในครอบครัวของผู้มีปัญหา หรือสอบถามจากผู้เกี่ยวข้อง การเยี่ยมบ้านนี้โดยปกติทำหลังจากได้พบปะกับผู้มีปัญหาแล้ว และไม่จำเป็นต้องกระทำทุกราย ก่อนที่จะไปเยี่ยมบ้านควรจะได้อธิบายให้ผู้มีปัญหาเข้าใจถึงเหตุผลของการเยี่ยมบ้านล่วงหน้าก่อน ควรจะได้นัดหมายให้แน่นอน

2. การวิเคราะห์และวินิจฉัยปัญหา (Analysis & Diagnosis) หลังจากที่ได้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้ปัญหาอย่างละเอียดแล้ว นักสังคมสงเคราะห์จะนำข้อเท็จจริงเหล่านั้นมาวิเคราะห์

และวินิจฉัย วิเคราะห์ว่า เป็นปัญหาอะไรแน่ เพราะบางครั้งผู้มีปัญหาถือว่าเป็นปัญหาแต่ไม่
เป็นปัญหาจริง การวิเคราะห์ทำให้ทราบว่าอะไรแอบแฝงซับซ้อนเป็นจุดอ่อนของผู้มีปัญหา

ในขั้นวินิจฉัยปัญหา เป็นการแยกแยะความจริงเพื่อหาสาเหตุของปัญหา และทำการ
ประเมินความสามารถของผู้มีปัญหาว่าจะมีทำอย่างไรในการแก้ปัญหา

3. การวางแผนการช่วยเหลือ (Treatment planning) หลังจากที่ได้วินิจฉัย
ปัญหาโดยละเอียดแล้ว นักสังคมสงเคราะห์จะวางแผนการช่วยเหลือเป็นขั้นต่อไป โดยจะกำหนด
โครงสร้างและข้อแนะนำการช่วยเหลือต่าง ๆ เพื่อช่วยให้ผู้มีปัญหาตัดสินใจในเรื่องนั้น ๆ สิ่ง
ที่สำคัญ คือ จะวางแผนการช่วยเหลือในปัญหาที่ผู้มีปัญหาประสบอยู่ในปัจจุบันก่อน แล้วค่อยนำไป
สู่ปัญหาที่เกี่ยวข้องต่อไป ในกรณีที่ต้องการความช่วยเหลือจากผู้ชำนาญในสาขางานด้านอื่น ก็
ต้องกำหนดเอาไว้ว่าจะขอความร่วมมือจากบุคคลใดบ้าง เพื่อช่วยให้การแก้ปัญหาบรรลุเป้าหมาย

3. การแก้ปัญหา (Treatment) เมื่อได้วางแผนการช่วยเหลือโดยรอบคอบแล้ว
ก็จะดำเนินการไปตามแผนที่วางไว้ การแก้ปัญหาในงานสังคมสงเคราะห์เฉพาะราย มีจุดมุ่งหมาย
ที่จะส่งเสริมหรือสนับสนุนให้ผู้ที่มีปัญหาได้ปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมอย่างถูกต้อง หรือดีขึ้นมีการ
เปลี่ยนแปลงสถานการณ์ไปในทางเอื้ออำนวยให้เกิดความสมดุลระหว่างความรู้สึกภายใน และสิ่ง
แวดล้อม รวมทั้งการช่วยให้บุคคลยอมรับความจริงและเข้าใจในสถานการณ์ สามารถเปลี่ยนแปลง
ทำที่ ความประพฤติ และความรู้สึก โดยอาศัยความรู้ทางวิชาการต่าง ๆ ความสามารถในการใช้
ทรัพยากรทางสังคม และต้องคำนึงถึง วัฒนธรรม คีลธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ของ
แต่ละคนด้วย

ฉะนั้นพอสรุปได้ว่า การช่วยแก้ปัญหามีอยู่ 3 ประการ คือ

4.1 การช่วยเปลี่ยนแปลง หรือทำให้สถานการณ์ของแต่ละคนดีขึ้น โดยการช่วยเน
การให้บริการทางทรัพยากรสังคม คือ ช่วยให้มีการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม อาจเรียกว่าเป็น
Environmental treatment หรือ Indirect treatment

4.2 การช่วยให้บุคคลยอมรับความจริง เข้าใจสถานการณ์ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม
อาจเรียกว่าเป็น Direct treatment

4.3 การใช้ทั้ง Indirect Treatment และ Direct Treatment

5. การประเมินผล (Evaluation) คือขั้นประเมินผลงาน พิจารณาว่าการดำเนิน
การแก้ปัญหานั้นได้บรรลุวัตถุประสงค์หรือยัง กล่าวคือผู้มีปัญหาพฤติกรรมสนองตอบต่อการช่วยเหลืออย่างไร

เขาเปลี่ยนแปลงดีขึ้นใหม่ มีข้อบกพร่องหรืออุปสรรคอะไรที่ควรแก้ไข เพื่อให้การช่วยเหลือมีประสิทธิภาพ การประเมินผลจะทำให้ผลเมื่อมีการทำบันทึก (Case Record) รายละเอียดประวัติของผู้มีปัญหา และเรื่องปัญหาของเขา ตั้งแต่แรกที่เข้ามาขอความช่วยเหลือ การทำ Case Record จะเป็นไปในรูปของการบรรยาย (Narrative) แล้วสรุปเป็นตอน ๆ ไว้ในระยะเวลาที่กำหนด เช่น 1 เดือน 2 เดือน เป็นต้น

6. การติดตามผล (Follow-up) หลังจากให้ความช่วยเหลือไปแล้ว นักสังคมสงเคราะห์จะต้องติดตามผลว่า การให้ความช่วยเหลือนั้นประสบผลสำเร็จตามแผนที่วางไว้หรือไม่เพียงใด ซึ่งจะติดตามผลเป็นระยะ ๆ เพื่อว่าถ้าหากมีปัญหาอะไรใหม่ ๆ เกิดขึ้นขึ้นมา นักสังคมสงเคราะห์จะได้นำมาพิจารณาแก้ไขโดยเร่งด่วน เมื่อปัญหาทุกอย่างได้รับการแก้ไขเสร็จสิ้นแล้ว จึงจะหยุดให้ความช่วยเหลือ แต่ต้องเป็นที่แน่ใจได้จริงๆ ว่าผู้ที่มีปัญหาสามารถช่วยเหลือตนเองได้จริงๆ โดยไม่มีปัญหาอื่น ๆ ตามมา

Social Case Work ใช้ประโยชน์ที่ใดบ้าง

1. ใช้ในสถานสงเคราะห์ หรือองค์การหน่วยงานสงเคราะห์ต่าง ๆ เช่น สถานสงเคราะห์ของกรมประชาสงเคราะห์, กรุงเทพมหานคร
2. ใช้ในสถาบันต่าง ๆ ซึ่งงานสังคมสงเคราะห์เฉพาะรายเป็นส่วนประกอบของการให้บริการ เช่น โรงพยาบาล ศาล เรือนจำ
3. โรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ โดยมีบทบาทในการช่วยเหลือสวัสดิการของลูกจ้าง

การสังคมสงเคราะห์กลุ่ม (Social Group Work)

การสังคมสงเคราะห์กลุ่ม คือ การสงเคราะห์บุคคลเป็นกลุ่ม โดยหาวิธีการซึ่งออกมาในรูปของการจัดกิจกรรม ช่วยให้สมาชิกในกลุ่มนั้นมีบุคลิกลักษณะดี มีลักษณะเป็นผู้นำและสามารถปรับตัวเองเข้ากับสิ่งแวดล้อม แม้ว่าจะงานด้านนี้จะมุ่งกลุ่มชนเป็นหลัก แต่กลุ่มจะพัฒนาไปได้มากน้อยแค่ไหนนั้นขึ้นอยู่กับสมาชิกแต่ละคนในกลุ่ม Mary Parker Follette ได้กล่าวว่า "พลังในการสร้างสรรค์ของคนเป็นพลังอันสำคัญยิ่งในกลุ่ม ถ้าแต่ละคนในกลุ่มได้ทำหน้าที่ของตนอย่างเต็มที่ แต่ถ้าแต่ละคนไม่มีคุณค่า และไม่ได้แสดงคุณค่าออกมาได้เต็มที่ ก็ไม่สามารถมีอำนาจในกลุ่ม ฉะนั้น การทำงานสังคมสงเคราะห์กลุ่ม จึงต้องอาศัยหลักการเข้าใจพฤติกรรมมนุษย์และขบวนการกลุ่มเพื่อเข้าใจปัญหาความต้องการและความสนใจที่แท้จริงของกลุ่ม จะได้จัดกิจกรรมหรือบริการสนองสมาชิกได้ถูกต้อง

คำว่า กลุ่ม มีองค์ประกอบหลายอย่างนอกเหนือไปจากประกอบด้วยบุคคลมากกว่า 2

กัน คือ บุคคลเหล่านั้นหรือสมาชิกมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด มีความต้องการและความสนใจคล้ายคลึงกัน มีความต้องการที่จะร่วมรับผิดชอบและร่วมการดำเนินงานในกิจกรรมอย่างเดียวกันมีการติดต่อสื่อสารกันภายในกลุ่มทั้งที่เป็นทางการ และการที่เข้ามารวมกลุ่มกันนั้นเนื่องมาจากมีความต้องการเหมือนกัน มีจุดมุ่งหมาย (goal) ในการเข้ากลุ่ม มีโครงสร้างของกลุ่มมีขอบเขตการดำเนินงานของกลุ่ม มีมาตรฐานของกลุ่ม และมีบรรยากาศในการเข้ากลุ่มที่แตกต่างกันออกไป

การสังคมนาการสักราะห้กลุ่ม จะให้บริการทางด้านการสนทนากการ โดยใช้กิจกรรมเป็นเครื่องมือช่วย ด้านการรักษายาบาลและการฟื้นฟูสมรรถภาพ โดยจัดเป็นกลุ่มบำบัด (Group-Therapy) ด้านการศึกษา ด้านอาชีพ

องค์ประกอบของการสังคมนาการสักราะห้กลุ่ม

การสังคมนาการสักราะห้กลุ่ม โดยเริ่มจากสมาชิกแต่ละคน องค์ประกอบของกลุ่มเริ่มจากบุคคลคนเดียว แต่ความจำเป็นทางธรรมชาติทำให้บุคคลต้องอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม เมื่อเข้ากลุ่มย่อมมีปฏิกริยาสัมพันธ์ (Interaction) การดำเนินงานหรือทิศทางของกลุ่มจะเป็นแบบไหน ขึ้นอยู่กับขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรม แรงผลักดันเหล่านี้บางครั้งสมาชิกไม่สามารถปรับตัวให้เข้าได้ จึงมีปัญหาวาใครจะเป็นผู้ช่วยเหลือกลุ่ม อันได้แก่ นักสังคมนาการสักราะห้ หน่วยงานชุมชนซึ่งจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพลวัตรของบุคคล (Individual Dynamic) และพลวัตรกลุ่ม (Group Dynamic) และมีความเข้าใจในทักษะการปฏิบัติทางวิชาชีพ

องค์ประกอบของการสังคมนาการสักราะห้กลุ่ม ประกอบด้วย สมาชิก กลุ่มนักสังคมนาการสักราะห้ชุมชนและกิจกรรม เมื่อเปรียบเทียบกับองค์ประกอบของการสังคมนาการสักราะห้เฉพาะราย มีความคล้ายคลึงกันดังนี้

องค์ประกอบของ Case Work

1. สนใจบุคคลแต่ละคน (Person)
2. สนใจปัญหาของสมาชิกแต่ละคน (Individual Problem)
3. สถานที่สักราะห้ (Place)
4. กระบวนการแก้ปัญหา (Process)

องค์ประกอบของ Group Work

1. สนใจบุคคลในฐานะสมาชิกของกลุ่ม (Person in the group) สนใจกลุ่มทั้งหมด (Group as a whole)
2. ปัญหา (Problem) มาจากสมาชิกแต่ละคน มาจากกลุ่ม มาจากชุมชน
3. สถานที่สักราะห้ (Place)
4. กระบวนการ (Process)

การทำงานของสังคมสงเคราะห์กลุ่ม แบ่งได้เป็น 3 ลักษณะ คือ

1. Development Approach หมายถึง งานสังคมสงเคราะห์กลุ่มที่ก่อให้เกิดการพัฒนา จะพบในศูนย์เยาวชนต่าง ๆ
2. Interactionist Approach หมายถึงงานสังคมสงเคราะห์ที่เน้นบำบัดทั้งทางจิต และกาย โดยใช้ Interaction เป็นเครื่องมือ ใช้อยู่ในโรงพยาบาลและสถานกักกันต่าง ๆ
3. Rehabilitation & Prevention Approach หมายถึงด้านการฟื้นฟูและบำบัด ใช้ในโรงพยาบาลต่าง ๆ

วัตถุประสงค์ของการสังคมสงเคราะห์กลุ่ม

1. ส่งเสริม พัฒนาพฤติกรรมและบุคลิกลักษณะของสมาชิก (Personal Increase) ทั้งทางร่างกาย จิตใจ เช่น ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ พัฒนาการเป็นผู้นำผู้ตามรวมทั้งความรู้ และทักษะต่าง ๆ
2. การป้องกัน (Prevention) ไม่ให้บุคคลธรรมดากลายเป็นผู้มีปัญหาในสังคม โดยการจัดกิจกรรมให้บุคคลเหล่านั้นใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ผ่อนคลายความตึงเครียด
3. เพื่อแก้ไขบุคคลที่มีปัญหา ให้สามารถมีชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข อย่างเต็ม เช่น การใช้ความช่วยเหลือกลุ่มบุคคลที่มีปัญหาในโรงพยาบาล หรือสถานกักกัน

วิธีการของงานสังคมสงเคราะห์กลุ่ม

งานสงเคราะห์กลุ่มชนมีวิธีการดำเนินงานคล้ายกับงานสังคมสงเคราะห์เฉพาะรายจะแตกต่างกันบ้างก็ในเรื่องเทคนิคการทำงานและการเข้าถึงสมาชิกกลุ่ม ขั้นตอนต่าง ๆ นั้นมีดังนี้

1. การหาข้อเท็จจริง (Fact-finding) ก่อนที่จะจัดกลุ่มและให้บริการกลุ่ม นักสังคมสงเคราะห์จะต้องค้นหาความต้องการที่แท้จริงของสมาชิกที่จะเข้าร่วมกลุ่มว่าเป็นอย่างไร เขาคาดหวังอะไรจากกลุ่ม การแสวงหาข้อเท็จจริงนี้อาจทำได้หลายวิธี คือ

- โฆษณาประกาศรับสมัครสมาชิก แต่การโฆษณารับสมัครเข้ากลุ่มอาจจะได้ข้อเท็จจริงไม่ตรงกับความจริง เพราะเขาอาจไม่ได้สนใจกิจกรรมประเภทนั้น แต่ที่เขาสมาชิกเพราะเห็นเพื่อนส่วนใหญ่สมัคร
- การสนทนาแบบไม่เป็นทางการกับสมาชิกในสถาบันที่นักสังคมสงเคราะห์ทำงานอยู่ก็พอจะรวบรวมข้อเท็จจริงได้

- การส่งแบบสอบถามความต้องการของสมาชิก
- นักสังคมสงเคราะห์สนับสนุนตนเอง

ในขั้นนี้ควรจะพิจารณาพื้นฐานการศึกษาของสมาชิก ความสามารถ ฐานะความเป็นอยู่ และระดับเศรษฐกิจด้วยว่าอยู่ในขั้นไหน ใกล้เคียงกันหรือไม่

2. การวิเคราะห์ (Analysis) คือ การจำแนกความต้องการและปัญหาของสมาชิก หลังจากทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสมาชิกแล้ว พิจารณาว่ากิจกรรมใดที่สมาชิกส่วนใหญ่ต้องการ ก่อนหรือหลัง สมาชิกที่ต้องการกิจกรรมอย่างเดียวกันหรือคล้าย ๆ กัน ก็จัดรวมไว้กลุ่มเดียวกัน

3. การให้บริการและการรักษา (Service & Treatment) กิจกรรมถือว่าเป็นเครื่องมือสำคัญยิ่งในการทำงานกับกลุ่ม ฉะนั้นนักสังคมสงเคราะห์ควรจัดกิจกรรมให้มากที่สุด รอบรู้แหล่งทรัพยากรที่จะใช้ในการประกอบกิจกรรมอย่างกว้างขวาง เพราะนักสังคมสงเคราะห์เป็นทั้งผู้นำกิจกรรม และให้คำปรึกษา ช่วยกลุ่มให้ดำเนินไปได้ ในสถานสงเคราะห์บางแห่งต้องทำงานร่วมกับวิชาชีพอื่น ๆ เช่น ในโรงพยาบาล นักสังคมสงเคราะห์ก็ต้องมีความรู้เกี่ยวกับการทำงานของแพทย์และพยาบาลด้วย

4. ประเมินผล (Evaluation) หลังจากที่ได้รับบริการกลุ่มไปไประยะหนึ่ง จะประเมินดูว่า การให้บริการนั้นถูกต้องกับความต้องการหรือความคาดหวังของกลุ่มหรือไม่ ถ้ามีข้อขัดข้อง เป็นเพราะการจัดสมาชิกเข้ากลุ่มผิดหรือเปล่า หากทราบข้อบกพร่องจะได้ทำการแก้ไข แต่ในระยะแรก ๆ และเมื่อกลุ่มสิ้นสุดลงเรียบร้อยแล้วก็จะทำการประเมินอีก โดยอาจจะสอบถามด้วยวาจา หรือส่งแบบสอบถาม หรือสอบถามจากบุคคลใกล้ชิดของกลุ่ม

5. การติดตามผล (Follow-up) เมื่อกลุ่มสิ้นสุดลง จะด้วยสาเหตุประการใดก็ตาม ซึ่งปกติเกิดขึ้นได้ด้วยเหตุ 2 ประการ คือ สิ้นสุดตามกำหนดเวลาที่ตั้งไว้ และสิ้นสุดโดยกลุ่มสลายตัวก่อนกำหนดเวลา นักสังคมสงเคราะห์จะติดตามสมาชิกว่ามีพฤติกรรมดีขึ้นมาน้อยเพียงใดสมควรจัดให้มีการสงเคราะห์เช่นนี้อีกหรือไม่

กระบวนการดำเนินงานของการสังคมสงเคราะห์กลุ่มชน ได้แก่ การรับสมัครสมาชิก มาเข้ากลุ่ม (Intake) การจัดแยกสมาชิกเข้ากลุ่ม (Classification) การตั้งกลุ่ม (Form Group) การแก้ปัญหา (Problem Solving) การสิ้นสุดกลุ่ม (Group Termination) การประเมินผล และติดตามผล (Evaluate and Follow-up)

งานสังคมสงเคราะห์เฉพาะรายและงานสังคมสงเคราะห์กลุ่ม

ในการศึกษาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์สมัยก่อน จะแบ่งเป็นพวกสาขาวิชาเฉพาะ (Specialization) คือศึกษาให้เชี่ยวชาญไปด้านใดด้านหนึ่ง ฉะนั้นคนที่ทำ Case Work แล้วจะทำ Group Work ไม่ได้ พอสมัยใหม่มีข้อสงสัยกันว่าทำไมงาน Case Work ก็ทำงานในทำนองเดียวกับ Group Work กล่าวคือ Case Work เราติดต่อกับผู้มีปัญหา (Client) ทั้งสองฝ่ายต้องมีความสัมพันธ์กันทางโต้ตอบกัน ส่วน Group Work จะต้องทำกับกลุ่ม (Group) แต่ในงาน Case Work แม้จะทำงานกับ client คนเดียวก็จริง บางครั้งเราต้องทำงานเกี่ยวกับครอบครัว (Family) ด้วยในกรณีที่ครอบครัวมีความเกี่ยวข้องกับปัญหาของ Client นักสังคมสงเคราะห์ก็จะสวมบทบาทในงาน Group Work

ส่วนงาน Group Work เราเกี่ยวข้องกับคนเป็นกลุ่ม แต่ละกลุ่มประกอบด้วยสมาชิก ซึ่งก็เท่ากับว่านักสังคมสงเคราะห์ต้องทำงานกับแต่ละคนในกลุ่ม เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีซึ่งกันและกัน อันจะนำไปสู่แต่ละคนรวมกันเป็นกลุ่มได้

ฉะนั้นในการศึกษาสมัยใหม่ องค์การและสถานสงเคราะห์ต่าง ๆ จึงได้มีการเปลี่ยนแปลงการดำเนินงาน และมุ่งหวังทำอย่างไรงานสังคมสงเคราะห์จึงสามารถช่วยเหลือบุคคลในการแก้ปัญหาของเขาได้มากที่สุด ฉะนั้นการศึกษาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ปัจจุบัน จึงเปลี่ยนไปในแนวทางว่า นักสังคมสงเคราะห์ทุกคนจะต้องมีความรู้ในวิธีการ (Methodology) ของงานสังคมสงเคราะห์ทั้งสองแบบ เพื่อตนจะได้สามารถเข้าแก้ปัญหาไม่ว่าจะเป็น Case Work หรือ Group Work ก็ตาม คือมีลักษณะเป็นแบบ Multi-Functioned Work หมายถึง นักสังคมสงเคราะห์ที่รู้จักทฤษฎีของทุกวิธีการในงานสังคมสงเคราะห์ และมีความสามารถดึงเอาวิธีการมาใช้ได้

การจัดระเบียบชุมชน และพัฒนาชุมชน (Community Organization/Development)

Ruth Elizabeth Smalley ให้ความหมายของคำว่า “การจัดระเบียบชุมชน” ไว้ว่าเป็นวิธีการอย่างหนึ่งของงานสังคมสงเคราะห์ เข้าดำเนินการก่อให้เกิดกิจกรรมและการจัดระเบียบของกลุ่มภายในชุมชน เพื่อชุมชนนั้นก้าวไปสู่ภาวะที่ดีขึ้น โดยอยู่ภายใต้การอุปถัมภ์ขององค์การใดองค์การหนึ่ง ซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่จะบรรลุเป้าหมายดังกล่าว

Arthur Dunham ให้ความหมายว่า การจัดระเบียบชุมชน คือกระบวนการนำมาและทำางไว้ซึ่งความเหมาะสมระหว่างความต้องการด้านสวัสดิการทางสังคมและทรัพยากรทางสวัสดิการสังคมในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง ทรัพยากรดังกล่าวไม่ใช่หมายถึงเพียงสถานสงเคราะห์ (Agencies) หรือ

การที่จะกระตุ้นให้ประชาชนสนใจกับโครงการหรือกิจกรรมทางสังคมอะไรก็ตาม จำเป็นต้องอาศัยความรู้ และทักษะของ “นักจัดระเบียบชุมชน” (community organizer) ซึ่งมีความรู้ทางด้านจิตวิทยาและด้านสังคมอันมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของประชาชนที่จะเข้าร่วมในโครงการของสังคม โดยมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ 3 ประการ คือ

- คำว่า “พัฒนาชุมชน” เป็นกระบวนการอันหนึ่ง มีความมุ่งหมายที่จะส่งเสริมความเป็นอยู่ของชุมชนส่วนรวมให้ดีขึ้น โดยความร่วมมือของประชาชน และถ้าเป็นไปได้ก็ให้ประชาชนเป็นผู้ริเริ่มเอง แต่ถ้การริเริ่มนี้ไม่สามารถเกิดขึ้นเองได้ก็จะใช้เทคนิคเพื่อกระตุ้นประชาชนในชุมชนนั้น พัฒนาชุมชนคล่มถึงการทำให้ทุกอย่างดีขึ้นและสร้างความเจริญให้ท้องถิ่น ไม่ว่ากิจกรรมเหล่านั้น รัฐบาลหรือองค์การเอกชน เป็นผู้ทำ

ถ้าพิจารณาในแง่ประวัติศาสตร์การจํากัดกรชุมชนมีการดำเนินงานมาก่อน การพัฒนาชุมชน และมักดำเนินการอยู่ในเมืองใหญ่ๆ เช่น ในสหรัฐอเมริกา อังกฤษ เป็นต้น การพัฒนาชุมชนเพิ่งเริ่มทำอย่างจริงจังหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 และพื้นที่ที่จัดการพัฒนาชุมชนมักจะอยู่ในประเทศด้อยพัฒนา เมื่อหลักการของการพัฒนาชุมชนเจริญขึ้น จึงนำเอาไปใช้ในประเทศที่เจริญแล้ว เช่น ในสหรัฐอเมริกา ในแง่การศึกษาและวิชาการ มีสถาบันการศึกษาที่สอนแยกกันระหว่าง การจําระเบียบชุมชน และการพัฒนาชุมชน โดยให้ปริญญาต่างกัน ในแง่การปฏิบัติ การจําระเบียบชุมชนและการจําระเบียบชุมชน มีองค์การแยกกัน เช่น ในประเทศไทย มีกรมประชาสงเคราะห์ และกรมพัฒนาชุมชน แต่ก็อยู่ในกระทรวงเดียวกัน ฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่า เราไม่มีข้อยุติว่าแยกกันได้อย่างเด็ดขาด เพราะบางส่วนแยกกันแต่บางส่วนก็ร่วมมือกันทำงาน พวกนักสังคมสงเคราะห์มักทำงานในเมือง แต่นักพัฒนามักจะออกไปอยู่ชนบท ไปทำงานปรับปรุงชุมชน ช่วยชุมชนเพื่อให้ตนเองมีความต้องการ หรือแก้ไขปัญหา แม้ว่าคนในชุมชนนั้นอาจจะไม่รู้สึกรำเป็น.